

Relacja z seminarium pt. „Metodyka prac urządzeniowo – rolnych”

W dniu 18 maja 2006 roku w Warszawie odbyło się seminarium na temat „Metodyka prac urządzeniowo – rolnych”. Organizatorem spotkania było Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego w Warszawie. Seminarium obejmowało zagadnienia związane z kierunkami przemian w rolniczej przestrzeni oraz korzyści wynikających z wykonania na terenach wiejskich prac urządzeniowo - rolnych i scaleniowo - wymiennych w kontekście dofinansowywania ich z funduszy europejskich oraz zachęcenia przedstawicieli władz samorządowych do podejmowania działań w tym kierunku.

W spotkaniu udział wzięli radni Samorządu Województwa, starostowie powiatów oraz wójtowie gmin i burmistrzowie miast z obszaru województwa mazowieckiego, przedstawiciele środowiska naukowego, samorządów zawodowych oraz wykonawstwa geodezyjnego.

Część referatową spotkania otworzyło wystąpienie Wiceprzewodniczącego Sejmiku Województwa Mazowieckiego Pana Pawła Połanieckiego, który zabrał głos w imieniu radnych Sejmiku Województwa. W swoim wystąpieniu scharakteryzował warunki środowiskowe i strukturę agrarną województwa mazowieckiego. Przypomnił o znaczącej roli Mazowsza w polskim rolnictwie, jego wysokiej pozycji w produkcji rolniczej, w dużej mierze wynikającej z największego w kraju arealu użytków rolnych, mimo ich nie najlepszej jakości przyrodniczej.

Na Mazowszu produkcja rolna odbywa się w bardzo trudnych warunkach, charakteryzują ją nie tylko rozdrobnienie działek, ale również to, że położone są one na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Te warunki uprawniają województwo do specjalnego traktowania przez Fundusze Unijne, które powinny skompensować istniejące utrudnienia w stosunku do gospodarstw położonych poza strefami i przeciwdziałać wyludnianiu się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru. Mimo, że warunki do prowadzenia produkcji rolniczej są słabe to tereny wiejskie w zdecydowanej większości nie są przyrodniczo zniszczone. Trzykrotnie mniejsze zużycie nawozów sztucznych i 10-krotnie mniejsze zużycie pestycydów niż w Unii Europejskiej sprawia, że mamy czystą i ekologiczną żywność. Pan Paweł Połaniecki podkreślał, że właśnie ta tradycyjność gospodarstw rolnych na Mazowszu jest dla tego regionu ogromną szansą, którą powinniśmy wykorzystać.

Mazowsze to region czysty ekologicznie, posiadający znaczne walory środowiskowe, zachodnie gospodarstwa są o wiele bardziej skażone środkami ochrony roślin. Dlatego też należy wspierać rozwój obszarów wiejskich, uwzględniający ochronę środowiska i wspierający konkurencyjność niedużych gospodarstw rolnych, charakterystycznych dla tego regionu. Należy dawać szansę i stworzyć odpowiednie warunki tym rolnikom, którzy chcą produkować zdrową, ekologiczną żywność, m. in. poprzez promocję naturalnych środków ochrony roślin.

Następnie, w imieniu Marszałka Województwa Mazowieckiego, głos zabrał dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Pan Jan Kukułka. Przedstawił słuchaczom priorytety Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego.

Punktem wyjścia opracowanej w 2001 roku - a obecnie aktualizowanej - strategii była analiza obecnych i przewidywanych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rzutujących na możliwości rozwoju województwa mazowieckiego w perspektywie 20 lat.

W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego wyznaczono trzy cele strategiczne, są to:

- zwiększenie konkurencyjności metropolii warszawskiej i całego regionu,
- poprawa warunków życia ludności w województwie oraz przeciwdziałanie nadmiernym dysproporcjom między metropolią warszawską a pozostałymi częściami Mazowsza,
- dążenie do spójności społecznej, gospodarczej i zwiększenie efektywności wykorzystania przestrzeni, dlatego bardzo ważna jest sieć komunikacyjna, łączące miasta subregionalne z metropolią warszawską.

W ramach strategii sformułowano również cele operacyjne, wśród których szczególnie ważne wydają się być:

- rozwój obywatelskiego społeczeństwa informacyjnego,
- wspieranie przedsiębiorczości i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (infrastruktury transportowej, komunalnej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy, przebudowa i modernizacja struktur sektora rolnego, poprawa warunków ekologicznych rolnictwa),
- zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój usług turystycznych i agroturystycznych, poprawa atrakcyjności rekreacyjnej i kulturalnej regionu m.in. poprzez renowację i odbudowę obiektów historycznych

Pan Jan Kukułka poinformował również słuchaczy o stanie prac nad Regionalnym Programem Operacyjnym, który zdecyduje o najbliższych 7 latach rozwoju województwa mazowieckiego, którego nadrzędnym celem jest osiągnięcie spójności wewnętrznej regionu i równowagę jego rozwoju poprzez modernizację dróg transportu publicznego, podwyższanie potencjału turystycznego, rozwój nowoczesnych form komunikowania i wymiany informacji, a także podnoszenie kwalifikacji mieszkańców Mazowsza, w zależności od potrzeb rynku.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi reprezentował Pan Jan Bielański – Dyrektor Departamentu Gospodarki Ziemią.

Zasoby ziemi w Polsce są ograniczone. Na każdego obywatela przypada średnio ok. 48 arów powierzchni rolnej i ta wartość ulega systematycznemu zmniejszaniu, co spowodowane jest procesami inwestycyjnymi, dlatego bardzo ważne jest, żeby te inwestycje lokalizowane były na ziemiach o najsłabszych klasach bonitacyjnych.

Pan Jan Bielański poinformował słuchaczy, że trwają prace nad zmianą zarówno ustawy „o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” jak i ustawy „o ochronie gruntów rolnych i leśnych”, zmierzają one w kierunku usprawnienia ewidencjonowania gruntów wyłączonych z produkcji rolnej i leśnej.

Zwrócił także uwagę, na rozdrobnienie gruntów w Polsce (w tym również w województwie mazowieckim, położonym na obszarze dawnego zaboru rosyjskiego). W Polsce istnieje potrzeba scaleń gruntów, średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi ok. 8 ha (od 3 ha na południu kraju do 17 na północnym-zachodzie), dla porównania średnia powierzchnia gospodarstw w najlepszych krajach Unii Europejskiej to kilkadziesiąt hektarów (Wielka Brytania – ok. 68 ha, Francja – ok. 42 ha, Niemcy – ok. 36 ha). Mimo to, wykonuje się w naszym kraju bardzo mało scaleń gruntów. Intensywność prac scaleniowych prowadzonych w Polsce w latach 70-tych (rocznie scalano ok. 400 tys ha) wynikała przede wszystkim z tego, że prace te były wykonywane ”z urzędu”, obecnie wykonuje się je tylko na

około kilku tysiącach hektarów rocznie, ponieważ właściciele gruntów nie składają wniosków umożliwiających realizację tych prac.

Duże, jednorodne pod względem prawnym obszary można uzyskać tylko dzięki scaleniom, ale wymaga to nie tylko sprawnego działania od strony technicznej, ale osłony administracyjnej, właściciel gruntów chce być bezpieczny, chce mieć pewność, nie nic nie straci, w końcu „wrzuca” do scaleniowego worka dorobek swojego życia.

Dlatego ważne jest, aby scalenie gruntów powierzyć instytucji, która takie zaufanie posiada. Za pozytywny należy uznać fakt, że artykułem 62 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku „o Narodowym Planie Rozwoju” (Dz.U. Nr 116 poz. 1206) została wprowadzona zmiana w art. 3 ustawy z dnia 26 marca 1982 „o scalaniu i wymianie gruntów” (Dz. U. Nr 178 poz. 1749), z której wynika, że prace scaleniowo-wymienne koordynuje i wykonuje samorząd województwa przy pomocy przekazanych mu jednostek organizacyjnych.

Osobnym problemem, jaki poruszył Pan Jan Bielański, jest kwestia kształtowania struktury wielkościowej gospodarstw. Polityka rolna wspiera tzw. gospodarstwa rodzinne. Z definicji zawartej w ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 roku „o kształtowaniu ustroju rolnego” (Dz.U. Nr 64, poz. 592) gospodarstwem rodzinnym jest gospodarstwo rolne, w których łączna liczba użytków gruntowych nie jest większa niż 300 ha. Takim gospodarstwom przysługują specjalne preferencje, nie grozi im np. pierwokup ze strony Skarbu Państwa, przy zakupie gruntów na cele związane z powiększeniem gospodarstwa. Jedynym, ale dość poważnym dla polskich rolników konkurentem na rynku nieruchomości wydają się być cudzoziemcy, którzy chcą kupić ziemię w naszym kraju, z tego punktu widzenia nasi rolnicy staliby na straconej pozycji. Dlatego jak wynika z ustaleń zawartych w traktacie unijnym, nabywanie ziemi przez cudzoziemców jest reglamentowane – na jej zakup musi wyrazić zgodę Minister właściwy ds. rolnictwa. tzw. okres przejściowy zastał określony na 12 lat (zostało już tylko 10!). A co potem, czy po tym okresie polskiego rolnika stać będzie na skuteczną rywalizację z rolnikami z Zachodu?

Jak wynika z informacji Pana Jana Bielańskiego, rocznie na zakup ziemi przez cudzoziemców wydawanych jest ok. 120 zezwoleń, co obejmuje obszar około 600 – 800 ha. Nie jest to dużo, ale czy wynika to z faktu małego zainteresowania polską ziemią, czy po prostu unijni rolnicy czekają, aż będą mogli nabywać ziemię bez ograniczeń?

Obecnie trwają prace mające na celu zmianę ustawy „Prawo geodezyjne i kartograficzne” w części dotyczącej klasyfikacji gruntów, gdyż obecnie obowiązujące przepisy zostały wprowadzone w latach 50-tych. Poza tym, zdaniem Pana Dyrektora w/w ustawa powinna regulować również sprawy związane z nadawaniem uprawnień klasyfikatorom gruntów.

Walory środowiskowo - przyrodnicze województwa mazowieckiego w rozwoju obszarów wiejskich omówił Pan Krzysztof Mączewski – Geodeta Województwa Mazowieckiego.

Województwo mazowieckie nie należy do najbardziej zalesionych województw w kraju, mimo to lasy zajmują ok. 22% powierzchni. Ponadto obszar województwa w ponad 30% zajmują najcenniejsze przyrodniczo tereny. W jego granicach znajduje się m.in.:

- Kampinoski Park Narodowy,
- 9 parków krajobrazowych,
- 8 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000,
- 14 Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk Natura 2000,
- 174 rezerwatów przyrody,
- 28 obszarów chronionego krajobrazu.

Główną oś hydrograficzną oraz ekologiczną Mazowsza stanowią: rzeka Wisła wraz z Bugiem, Narwią, Wkrą, Pilicą, Bzurą i Liwcem.

Obszary wiejskie Mazowsza zamieszkuje 1,82 mln osób, co stanowi ponad 35% ogółu ludności województwa mazowieckiego, a więc mniej niż średnio w kraju (ok. 38%). Gdyby jednak ze statystyki tej wyłączyć wielką aglomerację warszawską, okaże się, że województwo mazowieckie jest regionem wiejskim.

Województwo odgrywa znaczącą rolę w polskim rolnictwie. Wysokie pozycje w produkcji rolniczej w dużej mierze region zawdzięcza największemu w kraju arealowi użytków rolnych (2 046 tys. ha, 12,5% areалу ogólnopolskiego), mimo ich nie najlepszej jakości przyrodniczej, w mniejszym zaś stopniu ich intensywnemu wykorzystaniu. Liczba osób utrzymujących się z rolnictwa to 320 752 osoby, co stanowi 16% ogółu pracujących w województwie (dane na 31.12.2004 r.).

Mając powyższe na uwadze Biuro Geodety Województwa Mazowieckiego podjęło próbę wytypowania obszarów predestynowanych do rozwoju rolnictwa. Przyjęto założenia, że obszary te powinny znajdować się na glebach o wysokiej przydatności rolniczej - kompleksy 1 – 4 (przy prawie niewystępującym kompleksie 8), oraz powinny być położone poza terenami zurbanizowanymi, poza granicami obszarów prawnie chronionych, poza obszarami zalesionymi oraz poza strefami emitującymi zanieczyszczenia przez szlaki komunikacji drogowej i zakłady przemysłowe.

W wyniku analizy wskazano obszary spełniające te kryteria. Okazało się, że na 314 gmin w województwie jest tylko 40 gmin, w których obszary o najlepszych warunkach przyrodniczych stanowią ponad 50% powierzchni danej gminy, 130 gmin gdzie takie obszary stanowią ponad 20% powierzchni gminy oraz 181 gmin gdzie obszary gruntów dobrych stanowią ponad 10% powierzchni gminy. Ale mimo tak małej ilości obszarów o sprzyjających warunkach do produkcji rolniczej stwierdzono, że na 126 składowisk odpadów w województwie, aż 57 zlokalizowanych jest na glebach o wysokiej przydatności rolniczej. Ten fakt powinien wywołać głęboką refleksję, u osób odpowiedzialnych za wdrażanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Pan Dyrektor Krzysztof Mączewski zaprezentował także mapy tematyczne będące wynikiem opracowania zleconego Instytutowi Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach – „Numeryczna mapa glebowo – rolnicza w skali 1:25 000 dla województwa mazowieckiego”. O znaczeniu tych materiałów w prawidłowym zarządzaniu województwem nie trzeba chyba nikogo przekonywać. Do tej pory wykonano mapy: zakwaszenia gleb, zawartości próchnicy, zanieczyszczenia gleb, na podstawie danych monitoringu gleb. Mapy te ułatwią szybkie podejmowanie decyzji i kierowanie środków finansowych tam, gdzie są one rzeczywiście potrzebne w pierwszej kolejności.

Województwo mazowieckie charakteryzuje się cennymi walorami przyrodniczymi, występują tu rozległe, mało zurbanizowane tereny oraz czyste środowisko naturalne z bogactwem flory i fauny, dlatego warto inwestować w rozwój tej gałęzi gospodarki w naszym regionie. Szczególnie sprzyjające warunki do rozwoju turystyki wypoczynkowej znajdują się w pasie głównych rzek Mazowsza, czyli Wisły, Bugu, Narwi, Pilicy, Wkry, Liwca, Orzyca, Omulewa.

Drugą część seminarium rozpoczął Pan prof. Wojciech Wilkowski referatem na temat „Prace scaleniowo-wymienne jako element rozwoju obszarów wiejskich i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy”

Coraz powszechniejsza w Europie idea wielofunkcyjnego rozwoju spowodowała daleko idące zmiany w filozofii gospodarki terenami, szczególnie w odniesieniu do obszarów wiejskich.

Główna rola obszarów wiejskich, jaką jest produkcja żywności, ulega zmniejszeniu, ustępując miejsca innym funkcjom, np. związanym z rozwojem agroturystyki, jednak pod warunkiem, że te nowe funkcje nie zakłócają równowagi ekologicznej.

Nowe koncepcje gospodarki terenami na obszarach wiejskich to „dezagraryzacja” wsi poprzez uwzględnienie różnych sfer funkcjonowania obszarów wiejskich:

- produkcyjno-ekonomicznej,
- socjalnej,
- społecznej,
- kulturowej,
- ekologiczno-krajobrazowej.

Dobrym rozwiązaniem na Mazowszu, gdzie znaczny procent stanowią gleby o niskiej wartości bonitacyjnej wydaje się być zalesianie tych obszarów.

Art. 14 ustawy z dnia 28 września 1991 roku „o lasach” (Dz.U. Nr 101 poz. 444) stanowi, że do zalesienia mogą być przeznaczone nieużytki, grunty rolne nadające się do zalesienia, a w szczególności:

- grunty położone przy źródłiskach rzek lub potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych;
- lotne piaski i wydmy piaszczyste;
- strome stoki, zbocza, urwiska i zapadliska;
- hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Z punktu widzenia gospodarki nieruchomościami rozporządzenie to zawiera następujące cztery wskazania:

- prowadzone zalesienie musi być zgodne z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (lub przejściowo do dnia 31 grudnia 2005 roku – z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy);
- przewidziane do zalesienia działki muszą być użytkowane jako grunty orne, trwałe użytki zielone albo sady;
- przeznaczona do zalesienia powierzchnia nie może być mniejsza od 0,3 ha i jej szerokość nie może być mniejsza niż 20 m;
- założenie uprawy leśnej musi być prowadzone w odległości nie mniejszej niż 1,5 m od granicy sąsiedniej działki użytkowanej jako grunt leśny oraz nie mniejszej niż 3 m od granicy sąsiedniej działki użytkowanej jako grunt rolny stanowiący własność innego podmiotu.

Ten ostatni zapis wynika z faktu, że zalesienia mają znaczny wpływ na opłacalność upraw na działkach sąsiednich.

Pan Profesor poinformował uczestników o opracowywanym przez Ministra Środowiska projekcie listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej. Projekt ten wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Minister Środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:

- projekt listy specjalnych obszarów ochrony siedlisk;
- szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę Europejską ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym.

Przy pracach scaleniowo wymiennych, istotnym elementem jest zachowanie stref ochronnych wokół zbiorników wodnych. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku „prawo wodne” (Dz.U. Nr 115, poz. 1229) mówi, że do działań chroniących jakość wód zalicza się założenie i utrzymanie przynajmniej 2 metrowej, zadarnionej, nienawożonej buforowej strefy ochronnej wzdłuż każdego cieków wodnego. W uzasadnionych przypadkach, szczególnie cennych siedlisk i wód powierzchniowych o dużym znaczeniu, szerokość strefy ochronnej powinna

wynosić 20 m. Z tytułu ustalania tych obszarów, są przyznawane rekompensaty dla właścicieli gruntów, które się w tych obszarach znalazły.

W procesie gospodarowania gruntami na obszarach wiejskich do zadań wpływających na regulację stosunków wodnych należy zaliczyć:

- projektowanie zakresu transformacji użytków rolnych poprzez kształtowanie odpowiedniego układu gruntów ornych, użytków zielonych i lasów;
- tworzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- odtwarzanie śródpolnych oczek wodnych jako zbiorników małej retencji;
- zachowanie torfowisk, mokradeł i obszarów zalewowych;
- rezerwę terenową na budowę małych zbiorników wodnych oraz stref ochronnych wzdłuż wszystkich wód powierzchniowych;
- docelowe zmiany kierunku cięcia działek, realizowane w procesach scaleniowych co ograniczy spływ wód opadowych i roztopowych ograniczając tym samym erozję wodną.

Projekt Rozwoju Obszarów Wiejskich powinien w pierwszej kolejności obejmować te części obszaru gminy, które ze względów na:

- 1) uwarunkowania wynikające z zasad ochrony środowiska i jego zasobów oraz ochrony przyrody,
- 2) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje dla celu publicznego o charakterze lokalnym oraz ponadlokalnym,
- 3) obszary, na których struktura przestrzenna gospodarstw rolnych charakteryzująca się:
 - a) dużą liczbę działek i ich niewielką powierzchnią w gospodarstwach,
 - b) niekorzystnym układem działek w odniesieniu do ośrodków gospodarczych (siedlisk)

docelowo wymagają przeprowadzenia prac scaleniowo-wymiennych.

Kolejność wyboru obszarów objętych projektem do prac scaleniowo-wymiennych powinna wynikać z uwarunkowań ekonomicznych (wielkość i dostępność źródeł finansowania) oraz pilności tego zabiegu wynikającego z przesłanek merytorycznych.

Profesor Wojciech Wilkowski przedstawił również przykładowe rozwiązania zawarte w projekcie rozwoju obszarów wiejskich, a także propozycję ustawy „O rozwoju obszarów wiejskich”, w której znalazłyby się wszystkie zagadnienia związane z gospodarką ziemią. Warto wspomnieć, że w chwili obecnej te zagadnienia porusza aż 14 aktów prawnych o randze ustawy.

Pani doktor Katarzyna Sobolewska-Mikulska - pracownik Instytutu Geodezji Gospodarczej Politechniki Warszawskiej w swoim referacie pt. „Scalania gruntów w krajach Unii Europejskiej” przedstawiła aspekty ekologiczne i krajobrazowe w przekształceniach struktury przestrzennej obszarów wiejskich na przykładzie rozwiązań w Bawarii.

Bardzo ważnym elementem przy pracach scaleniowych jest prawidłowe zaprojektowanie zadrzewień, w zależności od funkcji, jaką mają spełniać w danym środowisku. Mogą to być funkcje ochronne (m.in. zapobieganie wyjąłowieniu i wietrznej erozji gleb, zapobieganie wywiewaniu ziemi z upraw, zimną nawiewaniu śniegu na drogi, zwiększenie zdolności retencyjnej obszaru itp.), produkcyjne (źródło surowca) i społeczno-kulturowe (podniesienie walorów estetycznych otoczenia). Ponadto zadrzewienia w różnych formach, w tym również sady, parki itp. tworzą z lasami systemy zieleni wysokiej, wydawnie podnosząc tzw. szorstkość terenu.

Projekty optymalnego sposobu wprowadzania zadrzewień w przestrzeń rolniczą w Niemczech są opracowywane zawsze na etapie rozwiązań projektu ogólnego scalenia gruntów przez architekta krajobrazu we współpracy z geodetą.

Projekt ogólny scalenia powinien zakładać konieczność wykonania prac przeciwoerozyjnych i fitomelioracji, zaprojektowanie odpowiedniego układu pól oraz wydzielenie terenów przyległych do naturalnych i sztucznych cieków i zbiorników wodnych, które miałyby za zadanie ochronę wód powierzchniowych.

Strefy buforowe mogą stanowić użytki zielone, które zmniejszają spływ nawozów i środków ochrony roślin. W Bawarii obowiązuje 5 metrowa strefa ochronna (zgodnie z polskimi założeniami jest to 2 metry). Dużą rolę w oczyszczaniu wód mogą spełniać wszelkiego typu małe i płytkie zbiorniki wodne pełniące rolę biofiltrów.

Celowe do naśladowania są doświadczenia bawarskie, gdzie w pierwszej kolejności odstąpiono od procesów drenowania pól i osuszania użytków, zakładając, że jeśli nawet nie poprawi się wydajność gospodarowania to nie zostanie zachwiana równowaga w strukturze użytków. Zaczęto przeprowadzać renaturyzację rowów i cieków wodnych polegającą na usuwaniu betonowej obudowy cieków, przywracaniu meandrowania i zachowania użytków zielonych.

Przyjęto koncepcję melioracji ekologicznych, która polega na regulacji warunków wodnych czynnikami ekologicznymi bez użycia środków technicznych. Dokonywane to jest za pomocą przestrzennego rozmieszczenia elementów krajobrazu rolniczego, jak np. zbiorniki retencyjne, cieki otwarte, drzewostany. Do wzmocnienia dna cieków wykorzystywane są kamienie, a brzegów darń.

Również projekt i realizacja sieci użytków ekologicznych w Bawarii (biotopów) następuje w ramach prac scaleniowych.

W Bawarii każdy plan urządzeniowo-rolny zawiera trójstopniowe planowanie krajobrazowe, wykonywane dla potrzeb ochrony przyrody i wprowadzenia dodatkowych funkcji w przestrzeń rolniczą, niestety w Polsce te aspekty są traktowane marginalnie lub pomijane.

Bardzo ważny wpływ na stan krajobrazu wiejskiego mają zabiegi infrastrukturalne, prace te powinny być projektowane i realizowane ze szczególną starannością. Warto tu zwrócić uwagę szczególnie na realizację dróg transportu rolnego. Odchodzi się od budowy dróg asfaltowych, silnie nagrzewających się pod wpływem słońca, projektując coraz częściej drogi z kostki cementowej dwuśladowe, w których środkowy pas wypełniony jest ziemią lub obsiany trawą.

Na pewno warto skorzystać z niemieckich rozwiązań na gruncie polskim, mimo że wykonanie wszystkich prac jest bardzo drogie, dlatego należy przeprowadzić inwentaryzację tego, co należałoby poprawić w otoczeniu w pierwszej kolejności. Ważnym jest, żeby te wszystkie prace odbywały się przy udziale ludności wiejskiej, w końcu to ta społeczność będzie „użytkownikiem” nowych rozwiązań.

Wszystkich zainteresowanych bardziej szczegółowymi informacjami na temat prac urządzeniowo-rolnych w warunkach polskich zapraszam do lektury opracowania przygotowanego na zlecenie Biura Geodety Województwa Mazowieckiego przez Pana prof. Wojciecha Wilkowskiego i Panią dr Katarzynę Sobolewską-Mikulską pt. „Modelowe ujęcie prac urządzeniowo-rolnych na obszarze województwa mazowieckiego”. Te i inne opracowania można znaleźć na stronie internetowej Biura: www.bgwm.pl.

Prace urządzeniowo-rolne wymagają bardzo żmudnej i nierzadko niewdzięcznej pracy, należy podchodzić do nich z rozsądkiem. Aby uwzględnić wszystkie okoliczności należy posiadać bardzo dużą wiedzę o danym obszarze, dlatego najwłaściwszymi jednostkami „delegowanymi” do tych prac wydają się być Wojewódzkie Biura Geodezji i Terenów Rolnych, dysponujące dużym doświadczeniem, znajomością terenu i dostępnymi opracowaniami geodezyjno-kartograficznymi.

Ale nawet najlepsza znajomość warunków miejscowych nie gwarantuje sukcesu, gdyż jak podkreślali zebrani goście, każda inicjatywa napotyka na opór miejscowej ludności, a bez jej zgody nie da się przecież zrealizować prac urządzeniowo-rolnych. Mimo, że od kilku lat

funkcjonuje system dopłat bezpośrednich w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli IACS nie obserwuje się ożywienia w tej materii wśród rolników.